

KOOL

TÄHEKE

NR. 8 1965

Tere, koolilapsed!

Nüüd te vist küll imestute, kui meilt – Viitelt ja Neljadelt – kirja saate? Paljud teist on meid siiani oma vihikutes, päevikutes ja tunnistustel kohanud, aga kirja saatjana me teile senini tuttavad polnud.

See kirjutamise mõte tuligi meil alles täna. Mõtlesime, et nüüd on paras aeg enne koolitöö algust teiega üks hea nõu ära pidada. Seda te teate juba ammust ajast, et meie, Viied ja Neljad, oleme teie sõbrad. Päris tõelised sõbrad! Nüüd meil ongi teile niisugune soov, et te algaval õppeaastal meid, oma parimaid sõpru, ei unustaks ega Kolmede ja Kahtedega sõbrustama ei hakkaks.

Kolmed on eriti kavalad: teevad mõnusa näo pähe ja tikuvad vägisi sõbraks. Hiljem aga on Kahed nendel kannul. Kahtedest, nagu te isegi teate, on väga raske lahti saada. Ja siis ongi häda käes! Meie, Viied ja Neljad, loodame, et te kõik uuel kooliaastal meie heast sõprusest lugu peate ja oma päevikutes kohad ainult meie jaoks hoiate.

Peatse kohtumiseni koolis!

Teie Viied ja Neljad

P. S. Arge arvake, et me selle kirja Kahtede ja Kolmede teadmata kirjutasime. Kutsusime neid ka kirjutama, et las püüavad ennast kaitstagi, aga nemad ütlesid: „Pole tahtmist!”

Teate, miks nad nii ütlesid – nad teevad kole palju kirjavigu, sellepärast!

PRILLID

Pioneerilaagris oli matkapäev. Hommikul vara alustasid kaks rühma rännakut Paisvere järvede juurde ja kolm rühma Kõrgu pankrannikule. Need olid mõlemad kauged kohad, sellepärast läksid sinna ainult suuremad. Noorematele lastele oli matk sealsamas laagri ümbruses. Nii-moodi ütles pioneer Riina, kes kandis plussil märki „Noor Turist“.

Nüüd oli ka väikeste matkarivi minekuvalmis. Kõigil olid kepud ja kõigil olid võileivapaunad. Aga Toivol rippus koguni pisike binokkel kaelas. „Algul läheme mereranda,“ ütles Riina. „Kas teile meeldib lutsu visata?“

„Jaa!“ hüüdsid keppide-paunade omanikud. „Siis läheme rebaste koopaid vaatama,“ jätkas Riina.

„Aga pärast ma viin teid sinna, kus on palju maasikaid. Noh! Üks-kaks! Sammu marss!“

Mereranda jõudmiseks tuli minna üle väikese aasa. Sellel kasvasid ilusad kaharad pähkli-põõsad. Ja kaks kõverat kaske, mille latvades olid tuulepesad. Aga keegi neid ei vaadanud, sest kõik vaatasid meest, kes kõndis ühe põõsa juurest teise.

See oli vana mees. Uhes käes oli tal suur

Illustreerinud
E. PIKK

JA LILLED

PAUL HAAVAOKS

lillekimp, teises – kepp. Ja sellest, kuidas ta kepi otsaga rohus soris, põõsaste oksa kõrvale lükkas ning vanas kulus rehitses, oli kohe aru saada, et ta on midagi kaotanud.

„Tere, vanaisa,“ astus Riina lähemale. „Mis teil kadunud on?“

„Silmad,“ ütles mees, „see tähendab prillid. Jalutasin siin, noppisin tütratütrele lilli, prillid olid rinnataskus. Aga nüüd enam ei ole. Mis ma nendeta teen! Ei saa lehtegi lugeda.“

„Võib-olla kukkusid rohu sisse?“ arvas binokliga Toivo.

„Võib olla!“ ohkas vana mees.

„Aga äkki mõnda põõsasse?“ oletas Toivo sõber Tarmo.

„Ega sedagi tea,“ noogutas kaotaja pead. „Otsin ja otsin, jalad päris väsinud.“

„Meie aitame otsida,“ ütles Riina. „Teie puhake. Eks ole, lapsed?“

Natukese aja pärast liikus kaksikümne prilliotsijat ahelikus üle aasa. Kõik vaatasid nii hoollega maha, et hoolsamini ei saanudki. Aga Toivo ja Tarmo ronisid kordamööda kase otsa ning uurisid sealt binokliga maapinda.

Kui päike kesktaevasse jõudis, oli selge, et aasal prille ei ole.

„Äkki kaotasite kuhugi mujale?“ tulid lapsed vanataadi juurde tagasi.

„Äkki kaotasin?“ hakkas too kahtlema. „Aga bussist välja astudes olid nad igatahes alles.“

„Siis tuleb meil uuesti otsida,“ ütles Riina. „Otsime nüüd teistmoodi.“ Ta võttis mehe kõrvalt lillekimbu ja tõmbas sealt hilise kullerkupu.

„Tiina, Pille ja Peeter! Teie käite läbi kohad, kus siin kasvavad need lilled. Linda ja Leili otsivad sealt, kus on anemoonid...“

Lõpuks jäi üle ainult üks lill ja kaks poissi. Riina ulatas Tarmole-Toivole veel puhkemata öie. „Rukkilill!“ imestas Toivo. „Siis tuleb põlluservalt otsida.“

Põlluveerelt prillid leitigi.

Õhtupoolikul saabusid kõik matkajad laagrisse tagasi. Kaks rühma olid käinud, nii nagu plaanis, Paisvere järvedel, supelnud ja kalu püüdnud. Kolm rühma olid imetlenud, nii nagu kavas, kurnist pankrannikut. Ainult väikeste matkagrupil, kelle pioneer Riina välja viis, olid jäänud rebasekoopad nägemata ja maasikad söömata.

Sellele vaatamata olid nemad oma päevaga kõige rohkem rahul.

JÜRI RANT

Nii sai
lühemaks see maa

Hina-hin ja hõna-hõo!
Ees on oja, kõrvall soo.
Ringi minna palju maad.
Kuis sa ojast üle saad?

Hina-hin ja hõna-hõo,
kes see peataks ojaroo –
vett siit võtaks vähemaks,
et saaks kallas lähemaks?

Hina-hin ja hõna-hõo –
võtan kaugelt hõpnehõo
äratõuge... lend
Hõplaa!
Nii sai lühemaks see maa.

MIHHAIL PLJATSKOVSKI

Kes ma nüüd olen

MA SOLVUNUD OLEN,
ET EMA JA ISA
MIND KOGU AEG LAPSEKS
HUUAVAD VISALT.

„LAPS HAIGES ON JÄÄNUD!“
„LAPS, MIDA SA SOOVID?“
„LAPS, VAESEKE, VÄSIS,
TA TULI JU KOOLIST.“

KÄIB VIIENDAS KLASSIS
ME NAABRI POISS JUKU
JA TEMAGI PILGATES
LAPSEKS MIND KUTSUB.

ENT TÄNA KUI KOOLIST
MA LAHTI SAAN,
SIIS KIHUTAN KOJU
JA TEADUSTAN –

MA UTLEN, ET ENAM
EI OLE MA LAPS.
KAS TEATE, KES OLEN?
OK-TOOB-RI-LAPS!

Tund mul õppimata jäi

EILE ÖHTUL KOGU AJA
KIISU SEGAMAS MIND KÄIS,
SELLEPÄRAST, ÕPETAJA,
TUND MUL ÕPPIMATA JÄI.

TINDIPOTI UMBER KALLAS,
NINA SISSE TOPPIS SIIS,
AJAS TASSI LAUALT ALLA,
MINA KILDE NOPPISIN.

KASS ON MINU MEELEST SUUDI,
TA ON LOODER, LAISK JA PAKS.
SELLEPÄRAST PANGE NÜÜD TE
TEMALE SEE KOLE KAKS.

Kaks esimese klassi meest

MA KOOLIS KÄIN, TAAT SÕIDUTEEL
VEOAUTOT KINDLALT ROOLIB.
„KAKS ESIMESSE KLASSI MEEST“ –
NII HUUTAKSE MEID HOOVIS.

KOOS HOMMIKUTI ASTUME
TOAST IKKA VÄLJA ME.
SOE PÄIKE VÕTAB VASTU MEID,
PUUD NOOGUTAVAD TEEL.

MEID VAHEL EMA KIIDAB KA,
SEE MEELE RÕÖMSAKS TEEB.
ON BAASIS PARIM JUHT MU TAAT,
JA MINA – VIIEMES.

Tõlkinud HELJO MAND

Kõrgel taevas lõõritab lõoke. Majade juures lõövad laulu kuldnokad. Jõgede ääres viibutavad oma pikki sabasid linavästriku. Metsast kostab käokukkumist ja ööbikute lakutusi.

Rändlinnud on kevadel lõunast tagasi jõudnud. Kibekiiresti ehitatakse pesa. Suve jooksul kasvatatakse üles pojad. Ja kui tuleb sügis, siis – jälle tagasi lõunasse.

Talvel me lõokesi, kuldnokki, linavästriku, kägusid ja ööbikuid ei näe ega kuule. Kus nad on? Sellele küsimusele polegi nii lihtne vastata. Lõunamaa on suur ja lai, linnud aga väga liikuvad. Mine ja proovi neid jälgida, kuhu nad lendavad!

Teadlased uurivad, kus on meie rändlindude talvekorter ja milliseid teid mööda nad sinna lendavad. Selleks pannakse lindudele jala ümber rõngas. Linnurõngad on alumiiniumist. Neid on 10 erinevat suurust ja nad on väga kerged. Suurem lind saab suurema rõnga, väike lind väiksema ja Eesti kõige pisem lind, põialpoiss, saab jalga kõige pisema rõnga. Rõnga peale on märgitud asutuse nimi, kes lindude rõngastamisega tegeleb. Selleks et rõngad segi ei läheks, on iga rõnga peal veel number.

Rõngas pannakse linnu jala ümber ettevaatlikult, et lind haiget ei saaks. Rõngaid võivad kanda ka päris pesapojad. Lindude rõngastamisega tegelevad ainult teadlased ja nende abilised looduskaitsealadel. Kui nüüd selline rõngaga lind kuskilt leitakse, siis saame teada, kus ta on rõngastatud, kui kaugele ta on lennanud ja kui kaua ta on rõngast kandnud.

Kui sina juhtud leidma rõngastatud linnu, siis teata sellest kooli.

Rõngastamise teel on teada saadud, et meie naerukajakad lendavad talveks Saksamaale ja Inglismaale. Sinikaelpart võtab teekonna ette Hollandisse ja Taanimaale. Meie väikesed laululinnud – punarind, ööbik, lehelinnud ja pääsukesed – veeda-

KUHU

Linnud rändavad?

vad talve Vahemere ääres.

Aegviidu lähedal rõngastatud väike konnakotkas leiti koguni Aafrikast, Viktooria järve juurest. Kõige suuremad matkamehed on valged toonekured, kes lendavad Lõuna-Aafrikasse. Reisimehed on isegi meie hallivatimehed – hallvaresed. Nemad talvitavad Kaliningradi oblastis. Meile aga tulevad külla Soome varesed.

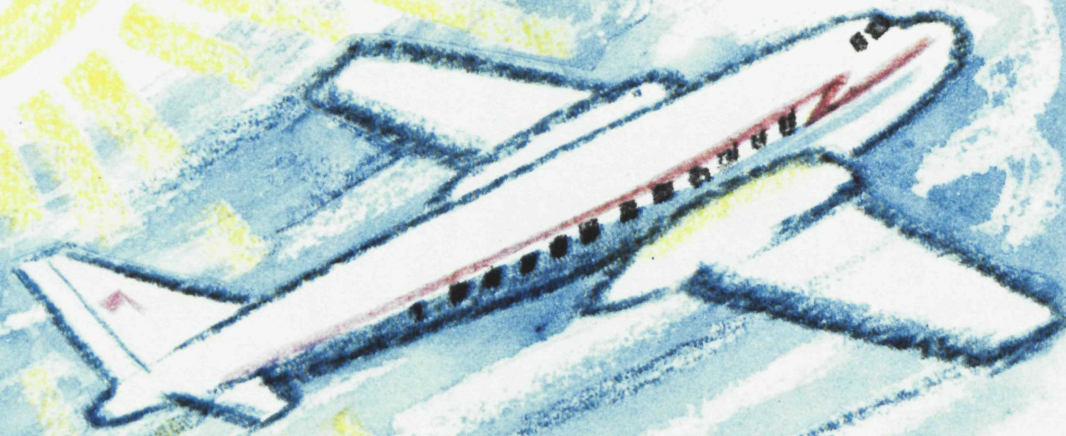
Eile nägid pääsukest lendamas ja täna näed ka. Kas võid ütelda, et see on sama pääsuke? Ei või. Kõik pääsukesed paistavad olevat ühtemoodi. Kui teadlane tahab tunda õppida ühe kindla linnu elu, paneb ta selle linnu jala ümber värvilise plastmassist rõnga. Nii on see lind teistest omatolistest eraldatud. Teadlane tunneb rõnga abil linnu ära ja võib tema elu ja tegevust jälgida.

Miks linde rõngastatakse? Sellepärast et loodust paremini mõista ja lahendada tema saladusi.

LEMBIT SUURESSAAR

Möödunud aastal ilmus Moskvas väike nägus raamat „Varajane päike“, mis koosneb luuletustest ja ühest tillukesest muinasjutust. Selle raamatu kirjutasid lapsed. Enne kui raamat valmis sai, andsid nad oma luuletusi lugeda Samuil Maršakile – Nõukogude Liidu kõige armastatumale lastekirjanikule. Samuil Maršak luges luuletused läbi ja kiitis neid väga. Ta ütles, et lapsed kirjutavad küll lühikesi luuletusi, kuid nad oskavad nendes palju öelda, sest nad on maailma vaadanud selgete ja teraste silmadega. Ainsa muinasjutu kohta, mis selles raamatus leidub, ütles aga kirjanik, et see on ilus nagu luuletus. Et ka teie saaksite pisutki seda raamatut lugeda, selleks tutvustame teile sealt mõningaid lehekülgi.

LENNUK

LENNUKI TIIVAD ON
VALGEST VALGEMAD,
VALGEST VALGEMAD,
HÕBEVALGED NAD.

ÕUE PEAL PÄIKE
HELEDALT PAISTAB,
HELEDALT PAISTAB
TULINE PÄIKE.

VALGET LENNUKIT
LAPSED VAATAVAD,
LAPSED VAATAVAD,
TEDA SAADAVAD.

KIIRESTI LENDAB
TÄHTEDE POOLE,
TÄHTEDE POOLE
LENDUR.

ANDRIJUSA KARLOV,
6-aastane

KASAKAS

SAABEL KULLANE,
SÄRK TAL KOLLANE,
JUUKSETUHK OTSAEES,
ULJAS SÕJAMEES.

ANDREI KAMENSKI,
10-aastane

Mis ma küll unustasin?

ANDRES JAAKSOO

Kui ma klassitöö valmis sain, ütles õpetaja, et võin nüüd koju minna. Mul oli sellest hea meel ja ma pistin raamatud kähku kotti. Siis piilusin veidi selja taha, kuidas Kuuno ülesande kallal püüdis, ning tahtsin talle tsipake ette ütelda. Aga õpetaja vaatas kogu aja minu poole ja ma ei julgenud suudki lahti teha. Häärasin hoopis portfelli ning lippasin klassist välja. Koridoris otsustasin, et loen õige alumisele korrusele mineva trepi astmed ära.

Neid oli palju! Üks, kaks, kolm, neli, viis... Just siis läks meie klassi üks lahti ja Kuuno viipas mind tagasi: „Õpetaja ütles, et sa unustasid midagi.“

Läksin klassi. Pingi peale polnud ma midagi jätnud. Ka sahtel oli tühi. Isegi sodipabereid polnud – need viisin juba eelmise vahetunni ajal prügikasti.

Tegin portfelli lahti: aritmeetika raamat ja vihik olid, eesti keele

MUST PANTER

MUST NAGU ÕO KESK VALGET PÄEVA, LAMAB SUUR PANTER PUURI SEES JA VAATAB MIND, TA SILMAD PIMEDUSES VÄLGATAVAD. MUST PANTER, MA EI KARDA SIND!

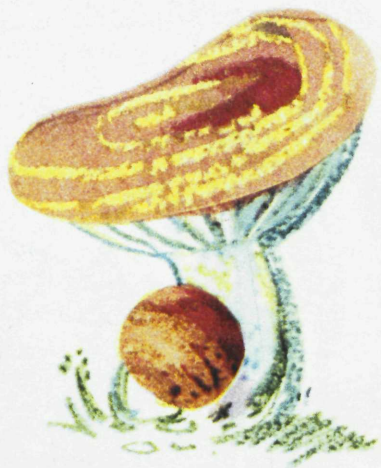
Illustreerinud
K. NIINEPUU

KOSTJA RAIKIN,
11-aastane

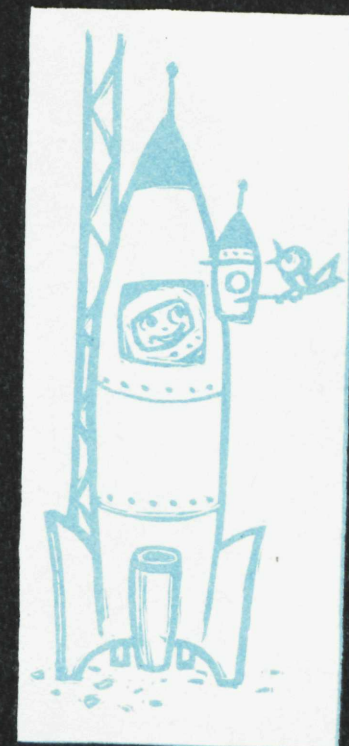
PIHLAKAS JA KASK

Elasid kord Pihlakas ja Kask. Pihlakas küsis Kaselt: „Kumb on parem, kas ema või päike?“ Kask vastas: „Ma ei tea.“ Tee ääres kasvas väike Seen. Ta ütles: „Teile on kõige parem päike, minule vihm, aga lastele – ema.“

MAIJA NIKOGOSJAN,
5-aastane

NAERU!

lugemik ning vihik olid, värvipliatsite karp oli ja joonistusplakk ning pinal. Ja sullepa oli seal ka ilusasti sees. Kõik asjad olid. Aga teised vaatasid mind kavalate-kavalate nägudega, muigasid: „Oh teda küll!“, pakkisid asjad kokku, soovisid head aega ning ruttasid koju. Vaatasin veel kord asjad üle. Mis ma küll unustasin?

Joonistanud M. KERNUMEEES

KIISUPOEG LÄKS UJUMA

MATTI RANNU

Oli kuum suvepäev.

„Mina lähen suplema,” ütles väike kiisu ja astus suure järve poole.

„Ku-ku-kuidas?” ehmus kukk. „Kassid ei oska ju ujuda!”

„Õpin,” vastas kassipoeg ja astus kogemata kápaga vee-loiku.

„Oi, märg on!” ehmus kiisu ja hüppas tagasi.

„Kaa-kaa-kaa!” hakkasid kanad hoovis naerma. „Ka-ka-kassipoeg ka-ka-kardab!”

„Ei karda,” ütles kiisu ja hüppas üle loigu.

Varsti ta jõudis järve äärde. Kukk ja kanad järel. Vett oli palju ja järv sügav. Kassipoeg proovis siit ja proovis sealt. Kole oli.

Tuli jooksuga koer Tuki ja hüppas prauhti järve, nii et veeprintsmed lendasid laiali. Ujus natuke aega, tuli siis veest välja, raputas end ja ütles: „Küll oli tore!”

„Nüüd lähen mina,” ütles kiisu. Pigistas silmad kinni... hüppas, ja kadus vee alla.

Kanad ehmusid ja jooksid kisades minema, kukk kõige ees.

„Ka-ka-kassipoeg uppus ära! Ka-ka-kassipoeg uppus ära!” karjusid nad valjusti.

Aga kassipoeg ei uppunud sugugi ära. Ta hakkas káp-padega kiiresti-kiiresti liigutama ja tõusis veepeinnale. Siis liigutas ta veel oma káppi ja jõudiski kaldale.

„Hurraa! Ma õppisin ujuma!” hüüdis kassipoeg. Ta raputas endalt suure vee maha ja läks uhkelt koju.

Kukk ja kanad lasksid pead longu ega öelnud sõnagi.

Kiisu hakkas iga päev käima järves suplemas ja õppis väga hästi ujuma.

Ma tean seda lugu sellepärast, et nägin ise kõike pealt.

See oli minu isa juures maal. Kassipoja nimi on Kiki.

Talvel, kui järv kinni külmus, suples Kiki suures kausis toas.

Vaata, milline hakkaja kassipoeg see oli!

Nii peab alati olema.

Mis sina sellest arvad?

KAKS MEEST IKKA KAKS MEEST

MARIE REBANE

Luigelahe Enn leidis suure kase alt pesast väljakukunud varesepoja, viis koju ja kasvas selle üles. Jagas poisss kõike head ja paremat varesepojaga ja sai endale tiivulise sõbra. Vares ei jää nüüd enam Ennust sammugi maha.

Läheb Enn teiste poistega mere äärde. Vares lendab lohva-lohva üle rannaheinamaa poisile järele, istub paadiäärele ja läheb poistekarjaga koos merele põhjaõngi viima.

Õösiti hüppab vares poisil voodipeatsisse seatud toolikorjule ja magab seal, nokk tiiva all peidus.

Uneajal ei tohi teda aga mitte keegi puutada, isegi Enn mitte. Varesepoeg annab oma suure musta nokaga kohe käe pihta hea vopsu. Talle viirastub vist, et magab pimedas metsas paksu kuuse otsas ja suur hall öökull – varese unenägude hirmutont – tuleb kallale.

Ühel ilusal heinakuupäeval veab Luigelahe rahvas kopliseid heina koju. Tuul veeretab haljaid aasaheinakeerakaid mööda õueääri edasi-tagasi. Kõik kohad on täis head heinalõhna ja vedajate head tuju samuti.

Enn-poisss ja vares Jaak on ka heinaveol. Enn aitab emal saojures heinu vankrilaudadele seatud suurde vorbkorvi sõtkuda. Jaak aga kõõlub hobuse kaela peal ning kratsib hobusel lakka. Tuustib oma suure musta nokaga paksu rippuva jõhvpataka lahku ja kraabib heinaseemneid karvade seest välja, nii et tolm käib endal üle pea.

Jaak on heaks sõbraks saanud kolhoosilt rannaküla perede käsutusse antud musta lauguga, kes tihti Luigelahe tallis elab. Sõbra sügamine aga on varestel heaks kombeks. Jaak kipub vahel ka Ennu juukseid sugema, kui need liiga salkus on, ja tahab isegi kulmukarvu oma suure nokaga korda seada.

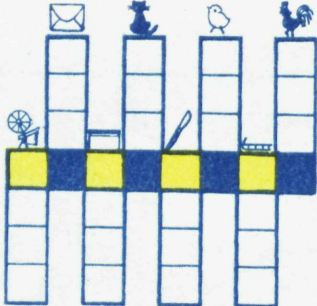
Hommikupooliku otsa vedas pere heinu õue peale hunnikusse ja õhtupoolikul hakati seda lakka ajama.

Enn-meess asus isale appi heinu rehe alla luugi ette tassima. Kahmis kahe käega hea sületäie ja viskas pauhti luugi alla maha. Varesepoisss istus ja hüples jõude kapsaiaal ning vaatas, pea viltu, kord ühe, kord teise silmaga pealt. Viimaks kalpsas aia otsast alla, läks heinalasju juurde õue, võttis tuusti nokka. Taarataara läheb Ennu kannul ja sauh! viskab ka heinakahmaku luugi alla maha.

Vedas vares Jaak koos Ennuga heinu rehe alla ega jätnud enne järele, kui kõik hein oli õuest sisse tassitud.

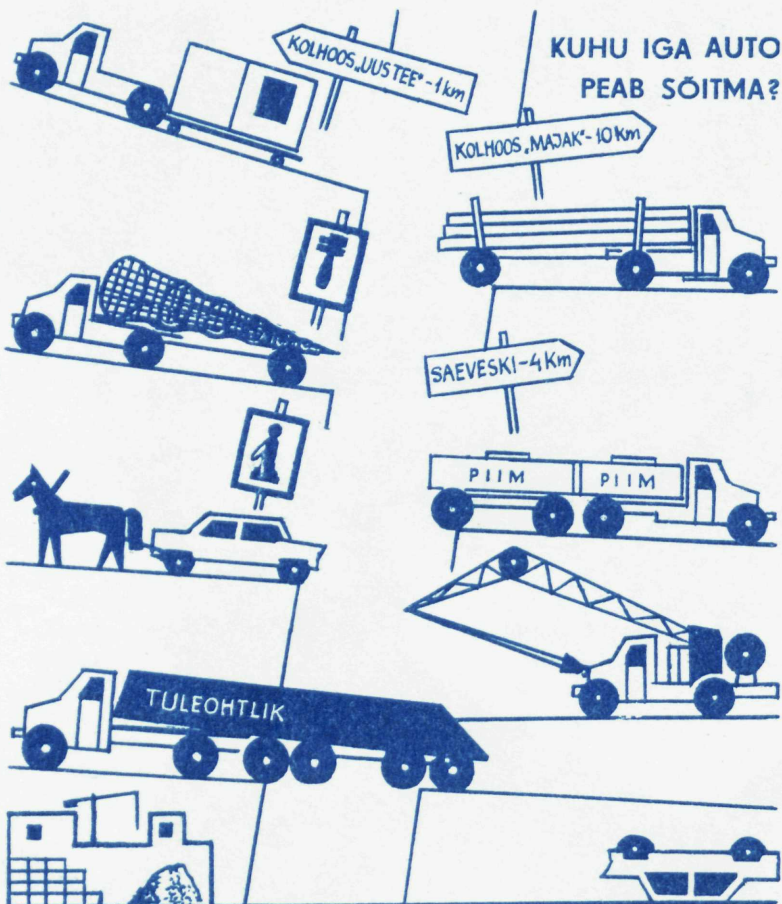
Läksid siis töömehed üheskoos tuppa õhtust sööma.

KAMM-MÕISTATUS

Kui oled mõistatuse õigesti lahendanud, siis saad värvilistes ruuduketes märgi nimetuse, mis on oktoobrilastele hästi tuttav.

KUHU IGA AUTO PEAB SÕITMA?

KAKS PILTI

Peedu sai sünnipäevaks fotoaparaadi. Need siin on tema esimesed pildid. Missuguse võtte tegi Peedu keskpäeval, missuguse õhtul?

Kord vanal ajal purjetasid Euroopast meresõitjad kaugele põhja. Siin avastasid nad maailma kõige suurema saare. Kogu saar oli kaetud jää ja lumega. See oli valge maa. Kuid siiski pandi saarele nimeks Gröönimaa – roheline maa.

Miks pandi saarele niisugune nimi? Seal ei olnud ju rohelist metsi ega rohelist aasu! Sellepärast pandi, et meresõitjad jäid saarele elama ja tahtsid, et see nimi meelitaks sinna teisigi inimesi Euroopast.

GRÖÖNIMAA

Sügisel lähevad päevad aina pimedamaks. Tuleb talv ja siis ei ole neli kuud üldse päeva. On ainult pikk ja pime öö. Mustendavas taevas vehklevad sinised, rohelised, punased virmalised. Ilm on külm ja alatihi puhub vinge tuul. Tormavad lumetusid. Ent aegamööda hakkavad ilmad valgenema. Udusombuses taevas võib mõnikord näha viivuks päikestki. Lumistele kaljujärsakutele lendavad tormilinnud. Need kuulutavad kevadet. Merel praguneb jää. Kitsal rannikualal sulab lumi. Madalad kase- ja pajuvõsastikud lähevad lehte. Öitsevad lilled. Kaljudelt pahisevad alla jõekosed, orgudes peegelduvad järved. Siis lendavad kaljudele pesitsema loendamatud linnuparved. Urust ronib välja rebane, üle kiviklibuse välja lippab jänes, tatsab jääkaru poegadega. Ranna lähedal meres ujumatel jääpankadel lõsuvad hülged.

On käes suvi, mil neljal kuul päike üldse ei looju. Kuid rannast kaugemal kestab talv edasi. Seal ei sula jää ega lumi iialgi. Kitsaste sügavate orgude kaudu liigub jää sisemaalt mere poole. Rannal murdub jää hirmsa praginaga – ja kukub hiiglasuurte pankadena merre. Nii tekivad tohutud ujuvad jäämäed, mis on hädaohtlikud laevadele.

Niisugune on Gröönimaa. Rannikualadel eluneb mõni üksik Euroopast tulnud inimene. Gröönimaa pärisrahvaks on väikest kasvu tõmmud eskimod. Talvel on eskimod kividest ja mullast või lumest ja jääst onnides. Valguse ja soojuste saamiseks ning toidukeetmiseks põlevad nad hülgerasvalampe. Kui eskimotel on tarvis kuhugi sõita või jahile minna, rakendavad nad kelgu ette trobikonna koeri.

Suvel kolivad eskimod onnidest nahktelkidesse. Nahast on neil ka kerged paadid, millega mehed käivad merest kalu ja hülgeid püüdma. Naised ja lapsed seavad mägedes jänele ja lindudele püünispaelu. Kui meestel on hea õnn, saavad nad kätte ka jääkaru.

Eskimod on suured kütid. Nad vajavad ju liha ja rasva toiduks ning nahku rõivasteks. Peaaegu kõik, mida eskimod seljas ja jalas kannavad, on tehtud hülge- ja jääkarunahast. Sukad ja särgid õmmeldakse jänese- või isegi linnunahast.

Pildil näed kaht eskimotüdrukut. Vaata, neil on seljas eredavärviline hülgenahast pluus, mille allosas on siidvöö. Õlgadel kannavad tüdrukud klaaspärlitega tikitud laia kraed. Jalas on neil põdranahast lühikesed püksid ning pika säärega, hülgenahast, pärlitega ilustatud saapad. Ülalpool põlve palistab saapaid must koeranahast riba. Sellest allpool on linasest riidest, pitsi ja pärlitega käänis.

Kust eskimotüdrukud pärlid, pitsi, siidvööd ja linast riiet saavad? Kauplusest. Igas suuremas Gröönimaa asulas on kauplus ja kool. Eskimolapsed õpivad koolis lugema ja kirjutama, natuke arvutama ka.

Aga kas tead, mis on eskimolaste kõige suurem lõbu? Mäest allaliuglemine. Kuid mitte kelguga. Isa lõbusõiduks kelku ei anna, sest kelk on puust ja puu on Gröönimaal kallis. Seal ju puud ei kasva. Lapsed lasevad lumisest mäekallakust alla hülgenahal. Üks laps istub ees ja hoiab naha esiäärt ülal, teised lapsed istuvad taga. Selliselt lõbutseda saab ka suvel, sest mägedes on alati lund.

EINO TALI

ELLEN NIIT

Raske kott

POISS TULI KOOLIST
JA KOTT OLI RASKE,
KULL OLI RASKE,
KOLEDASTI RASKE!

KULLAP ON TAL KOTIS
NELI KILO VASKE.
KASKE JA KASKE,
PUNA-VALGET VASKE!

KULL TA VIST RUTTAB
KOTIGA UTIILI.
TRILL-LI-LI-LII-LI,
KOTIGA UTIILI.

POLE POISIL KOTIS
NELJA KILO VASKE.
OH, ON HOOPIS MUUST TA
KOOLIKOTT NII RASKE.

KOTI SEES ON POISIL –
EHMATATE, JAH, TE –,
KOTI SEES ON POISIL
NELI PRISKET KAHTE.

NENDEST TEMA VAENE
TASSIKS NAGU VASKE.
NENDEST TEMAL VAESL
KOTT ON NÕNDA RASKE.

KES SEE MEES KULL AITAKS
SEDA VAIKEST VIILI?
KAHTESID EI VÕETA
KUSKIL POOL UTIILI.

TEEME LAHTI POSTIPAUNA!

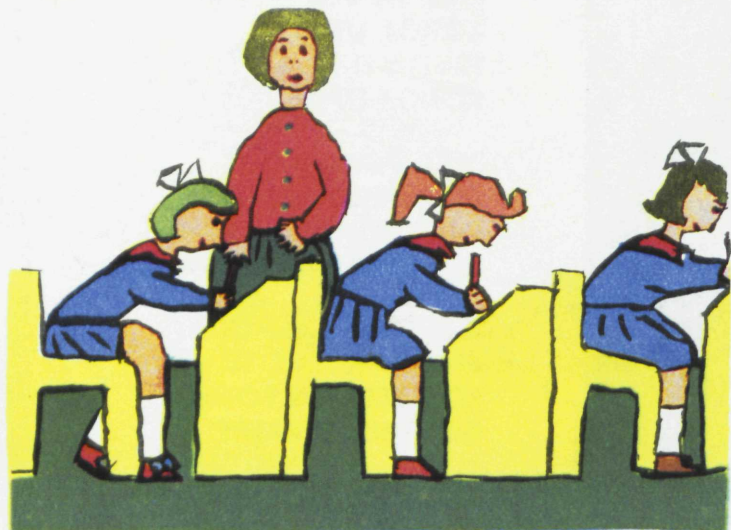
EKU

UKSKORD MÄNGIS EKU PALLI.
KÜLL TA VIHKAS KASSI HALLI!
„JÄLLE TULI SIIA TA,
MINU MÄNGU SEGAMA!”
EKU ÜTLES, TURRIS TURI:
„OLEN TÄNA VÄGA KURI!”
KIISU PUNUS KUIDAS JAKSAS,
HÜPPAS KRAPSTI KASELATVA.

VÄIKE KIISU

VÄIKE KIISU MÄNGUHOOS.
MAHA KUKKUS TIKUTOOS
KUKKUS OTSE SABALE!
„AI, AI!” HÜÜDIS KASS,
„KES MIND HAMMUSTAS?”

TIIU ÕIGLANE,
M. Härma nim. Tartu 2. Keskkooli II klassi õpilane

KALAL

Uhel hommikul äratati mind vara. Läksime kalale. Isa sammus ees, suured saapad jalas ja õngeridvad õlal, mina järel, karp ussikes-tega käes. Algul meil lihtsalt ei vedanud: kalad löid küll jões lupsu, kuid õngede otsa ei hakanud. Siis aga sai isa kätte ühe, teise,

kolmanda. Mina kaotasin juba lootuse näha oma õnge otsas kala, kuid siis näkkas ka minul.

Kodus andsime kalad emale ja tema valmistas maitsva supi. Küll oli hea süüa suppi enda püütud kaladest.

KALEV PITSAL,

Sindi Keskkooli II klassi õpilane

SÖIT MUHU SAARELE

Suvel käisin Muhu saarel. Söitsin sinna praamiga. Peale inimeste söitsid praamil ka autod.

Teel saatsid meid kajakate parved. Puistasime neile leivaraasuke-si. Tore oli vaadata, kui kajakad langesid nagu nool vette. Leivaraasukeste püüdmisel oli isegi tülitemist.

Saarel meeldis mulle väga. Seal oli palju kadakaid ja need olid nagu aedniku lõigatud – ilusad, ühetasased ja ladvast teravad. Isa ütles naljatades, et lambad on nad nii ilusaks püganud. Muhu saarel veetsin kaks toredat päeva.

JURI KUKK,

A. Jakobsoni nim. Pärnu 1. Keskkooli II klassi õpilane

Vasakult ülalt alla: „Kosmoses” – joonistanud ARNE KALDA Kohtla-Järve 4. 8-kl. Koolist; „Koolis” – joonistanud KATRI KIIK Tallinna 46. Keskkoolist; „Kevadel jalutama-s” – joonistanud MAARJA KROSS Tallinnast.

Kõrval: „Pesupäev” – joonistanud LIIVI REINERT Kõnnust.

KOSMOSE- LENNU AABITS

12

KOSMODROOM on väljak, kust saadetakse kosmoselaevad lendu. Komandopunktijs on aparaadid. Uhel aparaadil on viiekopakalistest pisut suurem käivitusnupp. Vajutad sellele nupule, ning paisates välja tuleleeki ja suitsupilvi, tõuseb kosmoselaev kosmodroomilt lendu.

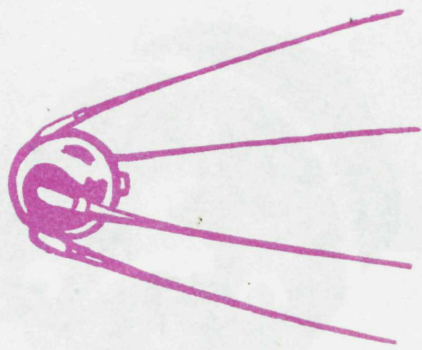
5

KOSMOSETOIT on tuubides. Kosmoses kaaluta olekus, kus kõik esemed kipuvad hõljuma, on raske taldrikult suppi süüa. Palju lihtsam on tuubidest toitu suhu pigistada. Kosmoses süüakse ka võileibu, pirukaid, liha. Kuid need on tehtud tükikesteks. Nii on kaaluta olekus parem süüa.

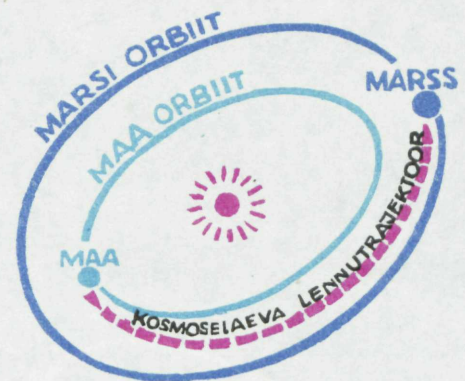
KOSMOSESAAR on maailmaruumis lendav suur kunstlik kaaslane. See valmistatakse Maa peal, lahutatakse siis osadeks ja lennutatakse rakettidega orbiidile. Seal panevad kosmonaudid kosmosesaare jälle kokku. Kosmosesaarele paigutatakse aparaadid, millega saab täpselt ilma ennustada. Seal on suured

14

SPUTNIK on Maa kunstlik kaaslane. Teda nimetatakse ka lunodiks – väikeseks Kuuks. Esimene sputnik oli 58-sentimeetrise läbimõõduga kera, mille küljes olid raadioantennid. „Piip... piip... piip...“ andis sputnik Maale kosmosest teateid.

3

LENNUTRAJEKTOOR on tee, mida mööda kosmoselaev teatavasse sihtpunkti lendab. Selleks et kosmoselaev võiks Kuule lennata, on vaja välja arvutada tee (trajektoor), mida mööda laev täpselt liiguks. Lennutrajektoori arvutamiseks kasutatakse elektronarvutusmasinaid. Need kiired masinad teevad sekundi jooksul lugematu hulga arvutusi.

10

KANDERAKETI esimene aste rebib kosmoseraketi maapinnalt üles. Teine aste suurendab kiirust. Viimane aste annab kabiinile vajaliku lennukiiruse ja viib ta orbiidile. Iga ülesande täitnud kanderaketi aste eraldub maailmaruumi.

7

6

KOSMOSERAKETT on mitmekorruselise maja kõrgune. Tema ninaosas on õhukindel kabiin ehk kosmoselaev (4), kus asuvad kosmonaudid, Kabiinis on raadio- ja televisioonisaatjad, valgustus, soojendus ning õhuaparaadid ja seadmed teaduslikeks uurimistöödeks. Edasi on mitu järjestikku ühendatud raketti ehk astet (1, 2, 3), mida kokku nimetatakse kanderaketiks.

SKAFANDER on kosmonaudi kaitseülikond. See valmistatakse niisugusest riidest, mis ei lase õhku läbi, on tugev ja kerge. Kõrgel taevaavaruses, kus lendavad meie kosmonaudid, on kange külm ja puudub õhk hingamiseks. Kui kosmonaut paneb selga skafandri ja pähe kiivri, on ta külma vastu kaitstud ning hingata saab eriliste aparaatide abil. Skafandris on ka telefon ja raadio, et kosmonaudid saaksid üksteisega kõnelda ning Maaga ühendust pidada. Tulevikus varustatakse skafander väikeste mootoriga. Siis saab kosmonaut omapead kosmoses lennata.

11

Kosmosevallutamises on Nõukogude Liit maailmas esikohal. Esimestena saadeti Nõukogudema sputnikud ümber maakera orbiidile. Kosmodroomilt on lennanud kosmoselaevadega kõrgele taevaavarusse skafandreisse rietatud kosmonaudid...

Aga mis on sputnik, orbiit, skafander? Loed teateid kosmoselendudest, küsid: mis on kaaluta olek, kosmosetoit, trajektor, apogee, perigee...?

2

teleskoobid, millega vaadeldakse taevakehi, ning aparaadid kosmose uurimiseks. Kosmosaarele võib ehitada ka kosmodroomi, kust saadetakse kosmoselaevu teistele planeetidele. Praegu veel niisugust kosmosesaart ehitatud ei ole. Kuid teadlased on teinud kosmosesaare kavandeid ja tulevikus hakkabki selline saar kosmoses lendama.

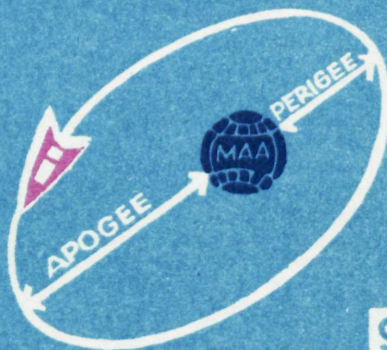
15

ORBIIT on kujutletav tee, mida mööda kosmoselaev lendab ümber maakera. Kui öeldakse: „Kosmoselaev jõudis orbiidile“, siis tähendab see seda, et kosmoselaev lendas Maa pealt ettenähtud kõrgusele ja hakkas selles kõrguses ümber maakera liirlema.

8

PERIGEE ja **APOGEE** on sõnad, mida loed igast kosmoselennu teatest. Kosmoselaev ei tiirle ümber Maa ringikujulist teed mööda, vaid nii, et on kord Maast kaugemal, kord Maale lähemal. Kaugemal olekut nimetatakse apogeeks, lähemal olekut perigeeks.

9

KOSMILINE LABORATOORIUM on eriline sputnik. Selle kabiin on täidetud teaduslike aparaatidega, mille ülesandeks on uurida kosmost. Näiteks nõukogude teise sputniku kabiinis viibis koer Laika. Tundlikud ja täpsed aparaadid andsid teateid, kuidas Laika talus lendu.

4

KAALUTA OLEK tekib orbiidil lendavas kosmoselaevas siis, kui laeva mootorid ei tööta. Inimestel ja kõikidel laeva kabiinis olevatel esemetel puudub kaal. Kui kosmonaut ennast istme küljest vabastab, tõuseb ta lendu ja hakkab kabiinis hõljuma nagu udusulg õhus.

13

LOODUSES KÕIGE KÕVEM

Tal ei ole looduses kõvaduse poolest võistlejat. Seda tema omadust tunni hästi juba kaugetel aegadel ja selle järgi talle nimigi pandi – teemant. Kreeka keeles tähendab teemant taltsutamatu.

Teemant on kastepisarana selge ja päikese käes kõigis vikerkaarevärvides kiirgav kristall. Kaua olid teemandid suletud ainult kuningate, vürstide ja tsaaride varakambritesse. Sealt toodi need välja enamasti pidulike sündmuste puhul. Teemantidega ehitud peaehted, kaelakeed ja sõrmused kaunistasid rikkaid.

Tänapäeval on teemandil hoopis teine otstarve. Inimesed on õppinud kasutama tema kõvadust. Paljudes tehastes lõigatakse metalli teemantkristalliga varustatud lõiketeradega. Geoloogid abistab teemant maapõue mitme kilomeetri sügavuste aukude

puurimisel. Raudteede ja maanteedehitajatel on teemandist otsaga puurid, millega murtakse läbi mägede pikki tunnelid. Teemandiga lõigatakse ka aknaklaasi. Pliiatsi abil, mille teravikuks on teemantikilluke, joonistab kunstnik klaasile mustreid. Teemant on väärtuslik kristall. Tema ei lasta kaduma minna tühisematki tükikest. Isegi teemandi saagimisel ja töötlemisel tekkinud puru kogutakse kokku ja kasutatakse lihvimpulbrina. Kõik sellepärast, et teemante leitakse maapõuest väga

kasinasti. Aasta jooksul toodetakse kogu maailmas teemante nii vähe, et neist saab koorem ainult ühele veoautole. Aga selle koorma saamiseks on vaja kaevata, peenestada ja hoolikalt läbi otsida 30 miljonit autokoormat kivimit.

30 miljonit! See on nii pikk veoautode rivi, et selle ülevaatamiseks isegi sõiduautoga kihutades kuluks kolm aastat.

Kust teemante kõige rohkem leitakse?

Kaua oli peaaegu ainsaks suureks leiukohaks Lõuna-Aafrika.

Kümme aastat tagasi leiti teemante ka meie kodumaalt – Jakutiast. Ja nagu geoloogid kinnitavad, on sealsed teemandirikkused suurimad maailmas.

EINAR KLAAMANN,
geoloog

Illustreerinud V. KOTKAS

Esikaanel A. VENDER
joonistus „Koolijärgi“

ELKNU Keskkomitee ja ENSV Pioneeriorganisatsiooni Nõukogu ajakiri „Täheke“ nr. 8 – 1965
Toimetuse kolleegium: L. Lilleaas, I. Linnat, E. Lootsar, H. Pukk, L. Põhi, H. Raigana,
Toimetaja H. Pukk. Kunstiline toimetaja E. Pikk.
EKP Keskkomitee Kirjastus. Tallinn, Lauristini 1, tel. 422-28. Toimetuse aadress: Tallinn,
Estonia pst. 4, tel. 449-70, 475-20.

Laduda antud 28. VI 1965. Trükkida antud 29. VII 1965. Trükikoht 42 700. Pab er 60 x 90, 1/16. Trükiprogramm 2. Arvutusprogramm 2,95. MB-06777. Tellimise nr. 967.
Trükikoda „Oktoober“, Tallinn, Tartu mnt. 41. Журнал «Звездочка». На эстонском языке. Издатель ЦК ЛКСМ Эстонии.

ANNE JA JAAN VÕIMLEVAD NII

Joonistanud E. VALTER

